This project is co-funded by the European Union

Analytical Programme for
Language & Intercultural Learning for Young Refugees

Project title:	**Innovative Response for Facilitating Young Refugees Social Support**
Project acronym:	**I.Ref.SoS**
Project no:	**2017-2-EL02-KA205-003219**
Relevant IO Title:	**IO_5 - LINGUISTIC LEARNING PACKAGE & PILOT IMPLEMENTATION**
Sub-title:	**Analytical Programme for Language & Intercultural Learning for Young Refugees**
Prepared by:	**OAED**

Αναλυτικό Πρόγραμμα για Γλωσσική και Διαπολιτισμική Μάθηση για Νέους Πρόσφυγες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αναλυτικό πρόγραμμα για τη γλωσσική και διαπολιτισμική μάθηση για νέους πρόσφυγες βασίζεται στις βασικές αρχές που συγκροτούνται από τρεις πυλώνες:

α. Εκπαίδευση Ενηλίκων

β. Επικοινωνιακή και Στοχοθετική διδασκαλία της γλώσσας υποδοχής

γ. Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις της ταυτότητας, της διαφορετικότητας και των πολιτισμών.

Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οι ωφελούμενοι του προγράμματος, ακόμα και όταν με τυπικά κριτήρια δεν είναι ενήλικοι (16+), συγκεντρώνουν όλα τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων, όπως, μεταξύ άλλων:

- Έχουν ένα ευρύ φάσμα εμπειριών που μπορούν να αξιοποιήσουν για τις μελλοντικές εκπαιδευτικές τους διαδρομές, ενώ, παράλληλα αντιμετωπίζουν σειρά εμποδίων που σχετίζονται με τις υποχρεώσεις της ζωής τους (κυρίως εμπόδια που σχετίζονται με τις συνθήκες και το πλαίσιο διαβίωσης). Στο πλαίσιο αυτό η μάθηση συχνά δεν είναι η βασική προτεραιότητα, ειδικά για άτομα με αβέβαιο καθεστώς παραμονής και προοπτική ένταξης.
- Επιθυμούν να γνωρίζουν για ποιο σκοπό μαθαίνουν κάτι και να συναινούν ως προς τα κίνητρα συμμετοχής. Στο πλαίσιο αυτό, κατά κανόνα, στοχεύουν στην απόκτηση γνώσεων, προσόντων και δεξιοτήτων με άμεσο αντίκρισμα στην ζωή τους και που συνδέονται με την προοπτική πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
- Χρειάζεται να αισθάνονται ότι αντιμετωπίζονται ως άτομα ώριμα, ικανά για αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, ότι οι εμπειρίες τους αξιοποιούνται ως πηγές μάθησηςκαι ότι μπορούν να πετύχουν τους στόχους που θέτουν.

Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται κατάλληλη μια μεθοδολογία που βασίζεται στη **συμμετοχή, την αλληλεπίδραση, την εστίαση σε χρήσιμες γνώσεις και την ανάπτυξη δεξιοτήτων**, ώστε να διαμορφώνεται ένα δημιουργικό πλαίσιο μάθησης, να εξασφαλίζεται η κινητοποίηση και η ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευομένων, καθώς και να λαμβάνεται υπόψη ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο καθένας / καθεμιά μαθαίνει.

Έτσι, οι εκπαιδευτικές συναντήσεις σχεδιάζονται όχι ως μια σειρά διαλέξεων όπου η γνώση μεταφέρεται από τους εκπαιδευτές προς τους εκπαιδευόμενους, αλλά ως ένα σύνολο ευέλικτα προσαρμόσιμων εργαστηρίων, όπου γνώσεις και δεξιότητες δημιουργούνται από κοινού, με στόχο να συνδέονται άμεσα με τη ζωή των συμμετεχόντων, να είναι τόσο ενδιαφέρουσες όσο και αξιοποιήσιμες. Στο πλαίσιο αυτό καλλιεργούνται οριζόντιες δεξιότητες επικοινωνίας, ανάληψης πρωτοβουλίας, οργάνωσης ενός σχεδίου, επίλυσης ενός προβλήματος ή μιας σύγκρουσης.

Με βάση αυτές τις αρχές, ο ρόλος των εκπαιδευτών είναι αυτός του συμβούλου, διευκολυντή, συντονιστή και συμμάχου στην ανακάλυψη της γνώσης. Οι εκπαιδευτές διασφαλίζουν το ότι οι ανάγκες και οι προτεραιότητες των συμμετεχόντων «ακούγονται» και επιδρούν στη διαμόρφωση των στόχων και των διαδικασιών της εκπαίδευσης. Δημιουργούν από την πρώτη (εναρκτήρια) συνάντηση το κλίμα συνεργασίας και συμμετοχής και φροντίζουν να επιβεβαιώνουν συνεχώς ότι οι «φωνές» των συμμετεχόντων λαμβάνονται υπόψη, τροποποιώντας, όπου χρειάζεται, το μαθησιακό συμβόλαιο, ότι οι εκπαιδευόμενοι εμπλέκονται ενεργητικά και ότι τους δίνεται η δυνατότητα να ανατροφοδοτούν με νέες ανάγκες, ιδέες και προτάσεις την εκπαιδευτική διαδικασία.

Επικοινωνιακή και Στοχοθετική Διδασκαλία της Δεύτερης Γλώσσας

Σύμφωνα με τις επικοινωνιακές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας η εστίαση της διδασκαλίας αναφέρεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που διευκολύνουν την επικοινωνία: Η κατάκτηση της γλώσσας δε γίνεται με την απόκτηση γραμματικής η λεξιλογικής πληροφορίας, αλλά μέσα **από τη χρήση για την ικανοποίηση συγκεκριμένων, πραγματικών επικοινωνιακών αναγκών σε ανάλογα πλαίσια επικοινωνίας.** Άρα, οι ανάγκες επικοινωνίας για την κάλυψη αναγκών των εκπαιδευομένων τίθενται στο επίκεντρο της επικοινωνιακής προσέγγισης. Οι λειτουργίες της γλώσσας (πώς ανταποκρίνομαι, δηλαδή, όταν χρειάζεται να παρουσιάσω τον εαυτό μου, να αναζητήσω μια πληροφορία, να μετακινηθώ, να αγοράσω κάτι, να αναζητήσω κατοικία ή εργασία, να λύσω ένα πρόβλημα υγείας, να διατυπώσω μια αντίρρηση, μια αμφιβολία, ένα παράπονο ή μια διαμαρτυρία) γίνονται ο ιστός πάνω στον οποίο δομούνται τα αναλυτικά προγράμματα, το εκπαιδευτικό υλικό και οι διδακτικές ενότητες στο πλαίσιο της Επικοινωνιακής Προσέγγισης, σε αντίθεση με την πρωτοκαθεδρία των γραμματικών φαινομένων. Αφού η γλωσσική δεξιότητα δεν μπορεί να υπάρξει αυτόνομα από την επικοινωνιακή δεξιότητα, **το γραμματικό σύστημα διδάσκεται σε σύνδεση με επικοινωνιακές λειτουργίες, όχι αυτόνομα και αποπλαισιωμένα**. Με άλλα λόγια:

α. η γλώσσα ως σύστημα δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα πλαίσια και τις συνθήκες επικοινωνίας μέσα στα οποία πραγματώνεται.

β. οι επικοινωνιακές λειτουργίες δεν ταυτίζονται πάντα με συγκεκριμένες γραμματικές κατηγορίες (μπορώ, για παράδειγμα, να εκφράσω μια επιθυμία χρησιμοποιώντας Ενεστώτα, Απλή ή Συνεχή Υποτακτική, Απλή ή Συνεχή Προστακτική, κ.ο.κ.)

Οι επικοινωνιακές προσεγγίσεις αναπτύχθηκαν ως αντίλογος κυρίως προςτη μέθοδο «Γραμματική-Μετάφραση» όσο και προς η δομική προσέγγιση, όπου επίκεντρο της

διδασκαλίας είναι το γλωσσικό σύστημα, από το οποίο επιλέγονται οι λέξεις και οι τύποι που αποτελούν τη διδακτέα ύλη. Σε αυτές τις προσεγγίσεις τα κείμενα που χρησιμοποιούνται στο μάθημα είναι τεχνητά. Οι δομικές ασκήσεις στοχεύουν στο να αποκτήσει ο μαθητής γλωσσικούς «αυτοματισμούς» και βασίζονται στη μνήμη και στη μηχανική αντίδραση (ο μαθητής αντιδρά αυτόματα στο ερέθισμα που του προκαλεί η άσκηση π.χ. στο υπόδειγμα που του δίνεται στην αρχή). Οι βασικοί τύποι είναι ασκήσεις αντικατάστασης και συμπλήρωσης, δηλαδή ασκήσεις κλειστές και έντονα καθοδηγούμενες. Τα γλωσσικά φαινόμενα δεν ξεπερνούν τα όρια της πρότασης και τα περιθώρια δημιουργικής δραστηριότητας και ανάπτυξης προβληματισμού από την πλευρά των μαθητών είναι ελάχιστα. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη δομική προσέγγιση είναι να μεταδίδει γνώσεις στους μαθητές, κυριαρχεί, με άλλα λόγια, το αποταμιευτικό μοντέλο εκπαίδευσης, όπου ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως κεντρικός πομπός και οι εκπαιδευόμενοι εμφανίζονται ως «καταναλωτές της γνώσης».

Παρά την μακρόχρονη κυριαρχία της η δομική προσέγγιση δέχθηκε ισχυρή κριτική:Μέσω μηχανιστικών ασκήσεων ενδέχεται να σχηματίζονται ορθοί γραμματικοί τύποι, αλλά **δεν εξασφαλίζεται η σωστή και κατάλληλη χρήση της γλώσσας σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας**. Στο επίπεδο της διδασκαλίας της δεύτερης / ξένης γλώσσας οι εκπαιδευόμενοι δεν εξοικειώνονται με τη χρήση της γλώσσας, αλλά συσσωρεύουν παθητικά γλωσσικές δομές και λεξιλόγιο. Ο χρήστης της γλώσσας, και πολύ περισσότερο της δεύτερης ή ξένης γλώσσας, που κατά τεκμήριο δεν εκτίθεται στον ίδιο βαθμό σε άμεσες – φυσικές περιστάσεις επικοινωνίας, μπορεί να φτάνει να κατανοεί και (σε μικρότερο βαθμό) να σχηματίζει γραμματικά ορθές προτάσεις, αλλά αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα σε πραγματικές συνθήκες. Η χρήση κατασκευασμένων κειμένων με διδακτικόπροσανατολισμό, φέρνει τον εκπαιδευόμενο σε επαφή με μια **τεχνητή γλώσσα**, που όχι μόνο δε θα συναντήσει, αλλά ούτε θα τον βοηθήσει να καλύψει ανάγκες επικοινωνίας.

Αντίθετα, η επικοινωνιακή προσέγγιση εστιάζει στην **ισόρροπη ανάπτυξη όλων των γλωσσικών δεξιοτήτων, κατά το δυνατόν παράλληλα, ώστε είναι δυνατόν να επιτελεστούν κατάλληλες γλωσσικές πράξεις** (speechacts) που οδηγούν στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

Στην επικοινωνιακή προσέγγιση τα τεχνητά κείμενα και οι μηχανιστικές ασκήσεις συμπλήρωσης, αντιστοίχισης, σχηματισμού, επανάληψης, αντικαθίστανται από **αυθεντικό υλικό** (ή τροποποιημένο-προσαρμοσμένο στο γλωσσικό επίπεδο αυθεντικό υλικό) και από **δραστηριότητες που προσομοιάζουν πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας** (προσομοιώσεις, παιχνίδια ρόλων, απάντηση σε ρεαλιστικά γλωσσικά ερεθίσματα…). Οι εκπαιδευόμενοι, έτσι, καλούνται να αντλήσουν πραγματικά γλωσσικά ερεθίσματα, να τα επεξεργαστούν και να παραγάγουν λόγο με επικοινωνιακή σκοπιμότητα και στόχευση, να καλύψουν, δηλαδή, πραγματικές ανάγκες επικοινωνίας. Έτσι, **αντί να επισημαίνονται τα λάθη σχηματισμού και να διορθώνονται οι δομές, υποστηρίζεται και ενθαρρύνεται η αυθόρμητη επικοινωνία, κυρίως η προφορική**. Η στάση απέναντι στα γλωσσικά λάθη είναι επιτρεπτική, και τα τελευταία αξιοποιούνται ως «δείκτες» τόσο για τη μαθησιακή πορεία όσο και για τη χάραξη αποτελεσματικότερων διδακτικών στρατηγικών. Ο εκπαιδευόμενος, με άλλα λόγια, δε μαθαίνει τη γλώσσα ως αντικείμενο, αλλά **μαθαίνει χρησιμοποιώντας τη**

γλώσσα και παρατηρώντας τον εαυτό του να μιλά και να γράφει τη γλώσσα, μέσα σε ένα πλαίσιο που προσφέρει «πραγματικές συνθήκες» επικοινωνίας και ένα κλίμα αποδοχής και εμψύχωσης.

Τελικά, στο πλαίσιο των επικοινωνιακών προσεγγίσεων η γλώσσα δε διδάσκεται, αλλά κατακτάται, μέσα από τη δημιουργία και αξιοποίηση επικοινωνιακών περιστάσεων και την υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής των εκπαιδευομένων στη γλωσσική χρήση για την επίτευξη στόχων επικοινωνίας που συνδέονται με πραγματικές ανάγκες. Έτσι, το γλωσσικό μάθημα προσομοιάζει μια κατάσταση «εργαστηρίου» και όχι τυπικής τάξης: **προϋποθέτει εστίαση στο νόημα και όχι στη μορφή-στον τύπο, δραστηριοποίηση, συμμετοχή, ενεργητικές δραστηριότητες, επιτρεπτικότητα και συναισθηματική ασφάλεια**. Συνδέεται, με τον τρόπο αυτό, και βρίσκεται σε αρμονία με τις βασικές αρχές της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Στο πλαίσιο των επικοινωνιακών προσεγγίσεων αναπτύχθηκε επίσης η μέθοδος της **στοχοθετικής ή δραστηριοκεντρικής εκμάθησης (TaskBasedLearning).**Εδώ, **η ανταπόκριση σε μια ανάγκη γλωσσικής επικοινωνίας προηγείται της παρουσίασης ενός νέου γλωσσικού φαινομένου**. Η διδασκαλία βασίζεται σε και εκκινεί από δραστηριότητες για την επίλυση ενός προβλήματος επικοινωνίας (π.χ. χτύπησα και χρειάζομαι γιατρό ή πρέπει να εκτελέσω μια εργασία έχοντας στη διάθεσή μου αυτά τα εργαλεία). Μέσα από διάδραση (και με την παροχή γλωσσικών στηριγμάτων, αλλά χωρίς συστηματική διδασκαλία), οι εκπαιδευόμενοι / οι μαθητές καλούνται να επιλύσουν το πρόβλημα. Αφού ολοκληρωθεί αυτός ο κύκλος δραστηριοτήτων παρουσιάζεται το πλαίσιο – γλωσσικό φαινόμενο.

Σε αντίθεση, επίσης, με τις λεγόμενες παραδοσιακές προσεγγίσεις, όπου η τάξη είναι συνήθως οργανωμένη με τον κλασικό-σχολικό τρόπο, στις περισσότερο επικοινωνιακές προσεγγίσεις οι μαθητές – οι εκπαιδευόμενοι κάθονται συνήθως σε σχήμα Π, σε κύκλο ή σε διάταξη μικρών ομάδων συνεργασίας. Ένα σημαντικό μέρος του χρόνου του μαθήματος προορίζεται για την αλληλεπίδραση μεταξύ των ίδιων των εκπαιδευομένων, σε ζευγάρια, σε μικρότερες ομάδες ή με (λιγότερο ή περισσότερο οργανωμένο) διάλογο στην ολομέλεια. Υπάρχει μεγαλύτερη ποικιλία δραστηριοτήτων (παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις, εργασία σε ομάδες, μελέτες περίπτωσης κ.λπ.) και ο εκπαιδευτής μετακινείται σε ρόλους συντονιστή, διευκολυντή, βοηθού, σύμμαχου και συνεργάτη στη διαδικασία ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων. Αντίστοιχα, παραχωρεί το μεγαλύτερο μέρος του διδακτικού χρόνου στους ίδιους τους εκπαιδευόμενους και αποφεύγει να μιλά αυτός αντί για εκείνους.

Η Ενσωματωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (CLIL)

Η μέθοδος CLIL είναι μία εκπαιδευτική μέθοδος **διπλής εστίασης**: μια γλώσσα-στόχος διαφορετική της μητρικής, χρησιμοποιείται τόσο για την εκμάθηση του περιεχομένου ενός ή περισσότερων γνωστικών αντικειμένων, όσο και για την εκμάθηση της γλώσσας-στόχου. Αντί, για παράδειγμα, στη δική μας περίπτωση, να διδάσκεται η ελληνική ως δεύτερη γλώσσα και παράλληλα (συνήθως στη συνέχεια) να διδάσκεται ένα θεματικό αντικείμενο κατάρτισης, το αντικείμενο κατάρτισης γίνεται το όχημα μέσω του οποίου διδάσκεται, παράλληλα με το περιεχόμενο, και η γλώσσα. Έτσι, η «παρουσίαση» της γλώσσας δεν περιορίζεται στη διδασκαλία μόνο γραμματικών φαινομένων ή επικοινωνιακών

περιστάσεων, αλλά συνδέεται μετην επίτευξη άλλων στόχων του που συνδέονται με διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα.

> *«Το CLIL είναι μια εκπαιδευτική προσέγγιση με διπλό στόχο, κατά την οποία χρησιμοποιείται επιπρόσθετη γλώσσα για τη διδασκαλία και την εκμάθηση τόσο της γλώσσας όσο και του περιεχομένου». (EuroCLIC 1994)*

Με απλά λόγια, το CLIL ενσωματώνει τόσο τη Διδασκαλία του Περιεχομένου όσο και τηνΕκμάθηση Γλωσσών. Στα παλαιότερα προγράμματα κατάρτισης που απευθύνονταν σε ομάδες με διαφορετική μητρική γλώσσα προηγούνταν συνήθως ένας κύκλος αποκλειστικά γλωσσικής κατάρτισης (η λεγόμενη «προκατάρτιση»). Αντίθετα, με το CLIL, οιεκπαιδευόμενοι δεν αναμένεται να κατέχουν με επάρκεια τη νέα γλώσσα, πριν αρχίσουν την κατάρτιση. Μαθαίνουν τη γλώσσα που χρειάζονται για την κατάρτιση παράλληλα με τοπεριεχόμενο του κατάρτισης.(Περισσότερες πληροφορίες για το CLIL εδώ: https://www.languages.dk/archive/clil4u/book/CLIL%20Book%20GR.pdf)

Διαπολιτισμική προσέγγιση ζητημάτων ταυτότητας, ετερότητας και πολιτισμού.

Η ένταξη των ατόμων με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο στις κοινωνίες υποδοχής έχει πολλές διαστάσεις και καθορίζεται από διαφορετικές παραμέτρους. Αν και, κατά γενική ομολογία, η διδασκαλία της γλώσσας της χώρας υποδοχής βρίσκεται στο επίκεντρο των διαδικασιών ένταξης, άλλες παράμετροι, όπως η προοπτική εξεύρεσης εργασίας και η εξοικείωση με τις συνήθειες, την κουλτούρα και τον τρόπο ζωής στο νέο περιβάλλον είναι, επίσης, καθοριστικές, προσθέτοντας ή αφαιρώντας κίνητρα μάθησης.

Τα τελευταία χρόνια η συζήτηση για τη σχέση της διδασκαλίας μιας γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης με τη διδασκαλία στοιχείων πολιτισμού αποκτά ένα διευρυμένο ενδιαφέρον ακριβώς λόγω της θεσμοθέτησης προγραμμάτων (σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο) που αναφέρονται στη διδασκαλία της γλώσσας και στοιχείων ιστορίας και πολιτισμού σε άτομα με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο, αλλά και της σύνδεσής τους με διαδικασίες πιστοποίησης που οδηγούν σε διαφοροποίηση της νομικής υπόστασης των ατόμων με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο (άδεια επί μακρόν διαμένοντος – πολιτογράφηση).

Παρά το γεγονός ότι η έννοια της διαπολιτισμικότητας αποτελεί κοινό τόπο στη ρητορική τόσο των σχεδιαστών προγραμμάτων όσο και των εκπαιδευτών, φαίνεται πως οι πολιτισμικές παραδοχές που κινούνται σε ένα πλαίσιο εθνοκεντρισμού και αναγνωρίζουν ως μόνο επιθυμητό σενάριο την αφομοίωση («βίαιη» ή «ήπια») του «διαφορετικού» παραμένουν σε μεγάλο βαθμό κυρίαρχες. Αυτού του είδους οι επιλογές φαίνεται, παράλληλα, να συνδέονται με την υιοθέτηση ενός παραδοσιακού-σχολικού τύπου μοντέλου μεταβίβασης γνώσης, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να κατακτήσει ένα σύνολο γνώσεων-πληροφοριών για την ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής, ανάλογο με αυτό που «προσφέρεται» μέσα από την τυπική εκπαίδευση στον «γηγενή» πληθυσμό.

Στην πραγματικότητα, η διδασκαλία της ιστορίας και του πολιτισμού της χώρας υποδοχής σε ένα πλαίσιο διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης διαφοροποιείται χαρακτηριστικά από προηγούμενα μοντέλα και πολιτικές, όπως αυτές της αφομοίωσης ή της ενσωμάτωσης.

Το αφομοιωτικό μοντέλο βασίζεται στην επιδίωξη εξάλειψης των διαφορών μέσω της προσαρμογής στον πολιτισμό της κυρίαρχης ομάδας, εκλαμβάνει την κοινωνία ως συμπαγές σύνολο, εσωτερικά αδιαφοροποίητο. Έτσι, για παράδειγμα, ο Έλληνας (ανεξάρτητα του αν είναι εργάτης ή επιχειρηματίας, άντρας ή γυναίκα, κάτοικος της πόλης ή του χωριού, νέος ή ηλικιωμένος) θεωρείται πως συγκροτεί μία συμπαγή ομάδα μαζί με όλους τους άλλους Έλληνες (και Ελληνίδες). Από την ομάδα αυτή, διαφοροποιούνται αυτόματα όλοι, για παράδειγμα, οι μετανάστες ή πρόσφυγες, άντρες ή γυναίκες, εργάτες ή επιχειρηματίες, χριστιανοί, μουσουλμάνοι ή άθεοι κ.ο.κ.). Ο μόνος τρόπος για να γίνει αποδεκτή μια «ομάδα» στην κοινωνία υποδοχής είναι η πλήρης και ολοκληρωτική πολιτισμική συμμόρφωση: οι «άλλοι» μπορούν να αποκτήσουν (περιορισμένα ή ευρύτερα) δικαιώματα μόνο αν γίνουν σαν «εμάς». Σε αντίθεση με τις πολιτικές «αποκλεισμού» ή «διαχωρισμού», εδώ ο «διαφορετικός» μπορεί να γίνει «όμοιος», αλλά μόνο υπό πολύ αυστηρούς όρους: οι μετανάστες γονείς, για παράδειγμα, πρέπει να «αναγνωρίσουν» τη χρήση της μητρικής γλώσσας ως εμπόδιο για την επιτυχή σχολική πορεία των παιδιών τους και να τα ωθήσουν να μιλάνε μόνο τη γλώσσα της χώρας υποδοχής, ή και να αλλάξουν τα ονόματά τους με ελληνικά ονόματα.

Στις πολιτικές ενσωμάτωσης, αντίστοιχα, στόχος είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση των «διαφορετικών» με περιορισμό των εντάσεων που πυροδοτεί η επιδίωξη περιορισμού των στοιχείων που αναδεικνύουν τις πολιτισμικές τους διαφορές και με στόχο την αποδοτικότερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των «άλλων». Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αποδεκτή η ετερότητα σε επιμέρους τομείς, όπως η θρησκεία, η γλώσσα ή οι καθημερινές συνήθειες και προτείνονται αντισταθμιστικές πολιτικές (με τη μορφή «διευκολύνσεων») για την «προσαρμογή» στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Οι πρακτικές ενσωμάτωσης είναι, σε σχέση με την αφομοίωση, περισσότερο συναινετικές. Εδώ το «χωνευτήρι-μίξερ» αντικαθίσταται με το «μπολ σαλάτας»: έτσι τα διαφορετικά συστατικά είναι διακριτά, αλλά η συμμετοχή στο τελικό «προϊόν» είναι αδιαμφισβήτητη όπως και υποχρεωτική η «προσαρμογή» του «ξένου». Η πολιτισμική διαφορά «νομιμοποιείται» και μπορεί να γίνει ορατή αλλά μόνο στο βαθμό που δεν απειλεί την εθνοπολιτισμική ταυτότητα της κυρίαρχης ομάδας, η οποία δε διαφοροποιείται. Σε κάθε περίπτωση, ο πολιτισμός της χώρας υποδοχής θεωρείται ένας και αδιαφοροποίητος και ιεραρχείται ως σημαντικότερος σε σχέση με τους «άλλους» πολιτισμούς: οι τελευταίοι μπορούν να συνυπάρχουν μαζί του, αρκεί να μην τίθενται ζητήματα αμφισβήτησης των βασικών του αρχών.

Οι πολυπολιτισμικές προσεγγίσεις αναπτύσσονται μέσα από τη συνειδητοποίηση ότι «το χωνευτήρι δε χωνεύει» (themeltingpotdoesnotmelt) και ότι η συνύπαρξη των πολιτισμών είναι μια αναπόφευκτη πραγματικότητα στις σύγχρονες κοινωνίες. Η αφομοιωτική προσέγγιση θεωρείται διχαστική, γιατί δεν αναγνωρίζει τη γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα και απαιτεί από τις «διαφορετικές» ομάδες να απαρνηθούν την ταυτότητά τους ως τίμημα για την κοινωνική τους ένταξη. Τόσο ο διαχωρισμός και οι διακρίσεις, όσο και η καταπίεση της ετερότητας, με εξαναγκαστικό (αφομοίωση) ή ήπιο (ενσωμάτωση)

τρόπο, φάνηκε ότι οδηγούν στη «συσπείρωση» των «διαφορετικών» ομάδων, οι οποίες επιδιώκουν, με τη σειρά τους, να υπερασπιστούν τα στοιχεία της ταυτότητάς τους που απειλούνται με εξαφάνιση. Αυτοί οι περιθωριοποιημένοι, «αναφομοίωτοι» ή «μη ενσωματωμένοι» πυρήνες ενδέχεται να αποτελούν έναν παράγοντα κινδύνου για την κοινωνική συνοχή και όσο αυξάνεται η πίεση προσαρμογής, τόσο περισσότερο μεγαλώνει και ο βαθμός περιχαράκωσης και αντίστασης στην πολιτισμική «συμμόρφωση». Στο πλαίσιο του πολυπολιτισμικού μοντέλου, επομένως, οι διαφορές αναγνωρίζονται, οι συνήθειες, οι παραδόσεις, οι συμπεριφορές, οι πεποιθήσεις (θρησκευτικές ή άλλες) γίνονται αποδεκτές και τους παραχωρείται χώρος έκφρασης. Παρόλα αυτά, η πολιτισμική αλληλεπίδραση παραμένει στο περιθώριο και το μήνυμα προς τους «άλλους» είναι: «Μπορείτε να διατηρήσετε την κουλτούρα σας, οι απόψεις και οι επιλογές σας είναι σεβαστές και μπορούν να γίνονται ορατές στο δημόσιο χώρο: να έχετε τους δικούς σας συλλόγους, τις οργανώσεις σας, τους δικούς σας λατρευτικούς χώρους. Αλλά η «ιδιαιτερότητά» σας είναι, κατά βάση, δική σας υπόθεση».

Η γνώση εκλαμβάνεται ως αντίδοτο για τις προκαταλήψεις (που εμφανίζονται ως προϊόν άγνοιας), ενώ από τον πολιτισμό αναδεικνύεται η παράδοση, το φολκλόρ, οι ρίζες και η καταγωγή, προβάλλονται τα 3 Φ (φαγητό, φεστιβάλ και φημισμένοι άντρες), ενώ αγνοείται η πολυπλοκότητα συγκρότησης των ταυτοτήτων. Έτσι, στο πλαίσιο της υπεράσπισης της πολιτισμικής ταυτότητας θεωρείται δεδομένη η ολοκληρωτική ταύτιση ενός ατόμου ή μιας ομάδας με έναν πολιτισμό, που συχνά οδηγεί στον εγκλεισμό σε μια αποκλειστική ταυτότητα, ενώ αγνοούνται κοινωνικοί, οικονομικοί ή άλλοι παράγοντες διαμόρφωσης της ταυτότητας, όπως και οι ατομικές επιλογές ένταξης ή διαφοροποίησης. Το δικαίωμα στη διαφορετικότητα ταυτίζεται με την επιλογή της περιχαράκωσης κάθε ομάδας στη «δική της κουλτούρα», με επιστροφή στις ρίζες. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης είναι αναμενόμενο, για παράδειγμα, όλα τα κορίτσια από χώρες της αραβικής χερσονήσου να φοράνε μαντήλα ή όλοι οι μαθητές Ρομά να κατοικούν σε παραπήγματα με πολυμελείς οικογένειες που αδιαφορούν για την εκπαίδευση των παιδιών τους.

Τέλος, στο πλαίσιο των διαπολιτισμικών προσεγγίσεων δίνεται έμφαση στη δυναμική αλληλεπίδραση (όχι μόνο στη συνύπαρξη ή την ανεκτικότητα) ανάμεσα στις διαφορετικές κουλτούρες που διασταυρώνονται σε ένα ορισμένο κοινωνικό πεδίο. Ο στόχος, με άλλα λόγια, αναφέρεται στην εμπλοκή των ομάδων και των υποκειμένων σε μια συνεχή διαδικασία ενεργητικής και κριτικής εξέτασης των όρων με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε και περιγράφουμε την πραγματικότητα, διαδικασία που προωθεί την ενσυναίσθηση, την αποδοχή της πολλαπλότητας και της αντιφατικότητας ως συστατικών στοιχείων των πολιτισμικών συστημάτων και υποσυστημάτων, αλλά και του ατομικού «εγώ». Για τις διαπολιτισμικές προσεγγίσεις τόσο οι «άλλοι» όσο και «εμείς» μπορούμε να μετακινηθούμε από τα αρχικά μας νοητικά σχήματα προς απόψεις και στάσεις περισσότερο «ανοιχτές» και περιεκτικές.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο η διδασκαλία της ιστορίας και του πολιτισμού των κοινωνικών υποδοχής:

- Δεν βασίζεται σε «αυτονόητες αλήθειες» (όπως το ότι «Εμείς» ήμασταν πάντοτε καλύτεροι από τους «Άλλους») αλλά προσφέρει ερεθίσματα για αναστοχασμό και κριτικό διάλογο.
- Σε αντίθεση με τις παγιωμένες – συμπαγείς ταυτότητες και τους διαχωρισμούς που αναπαράγουν, εστιάζει στις «γέφυρες», τα κοινά στοιχεία (χωρίς, ωστόσο, να τα κατασκευάζει τεχνητά), την παράλληλη ανάπτυξη των πολιτισμών και την ανατροφοδότηση του ενός από τον άλλο.
- Επικεντρώνεται στη σύγχρονη πραγματικότητα και στον πολιτισμό της καθημερινής ζωής, όχι στην ιστορία των ηγετών, και των ιστορικών συμβάντων.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Οι εκπαιδευόμενοι που θα έχουν παρακολουθήσει το συγκεκριμένο πρόγραμμα αναμένεται, με την ολοκλήρωσή του:

- Να έχουν κατακτήσει βασικές γλωσσικές δεξιότητες στην ελληνική γλώσσα που θα μπορούσαν να τους κατατάξουν στο επίπεδο Α2, όπως περιγράφεται από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Να κατανοούν μικρά και απλά κείμενα που αναφέρονται σε εργασιακά ζητήματα ή ζητήματα κατάρτισης (μια απλή ανακοίνωση στο χώρο εργασίας, ένα ενημερωτικό έντυπο γραμμένο σε απλά ελληνικά, τα βασικά στοιχεία των οδηγιών χρήσης μιας συσκευής ή εργαλείου)
- Να αναγνωρίζουν και να μπορούν να περιγράψουν χώρους, ρόλους και αντικείμενα που σχετίζονται με την εργασία και το επάγγελμα (εργαστήρια, εργαλεία, οργανογράμματα)
- Να έχουν εξοικειωθεί με ζητήματα που αφορούν στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα, τους όρους και τις συνθήκες εργασίας (συμβάσεις, ωράριο, μισθός, ασφάλιση κ.ο.κ.)
- Να είναι σε θέση να κατανοήσουν απλές οδηγίες και να παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης για την εξεύρεση εργασίας ή ένα πρόγραμμα συμβουλευτικής που συνδέεται με κατάρτιση ή μαθητεία.
- Να κατέχουν και να μπορούν να χρησιμοποιήσουν το λεξιλόγιο και τις γλωσσικές δομές που είναι απαραίτητες ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, πρόγραμμα κατάρτισης ή συμβουλευτικής (εκπαιδευτικά μέσα, εκπαιδευτικές διαδικασίες και ρόλοι)
- Να είναι σε θέση να συντάξουν ένα βιογραφικό σημείωμα και μια συνοδευτική επιστολή (στα ελληνικά και στα αγγλικά) καθώς να αντεπεξέλθουν γλωσσικά στη διαδικασία μιας συνέντευξης για εργασία, περιγράφοντας προσόντα, γνώσεις και δεξιότητες
- Να έχουν επίγνωση βασικών στοιχείων ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας και πολιτισμού, που προσεγγίζονται μέσα από μια διαπολιτισμική οπτική.

Γλωσσικοί στόχοι

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα απευθύνεται σε ομάδες προσφύγων που έχουν στοιχειώδη εξοικείωση με την ελληνική γλώσσα, έχοντας παρακολουθήσει μαθήματα σε επίπεδο Α1, ακόμα και αν δεν έχουν ολοκληρώσει το συγκεκριμένο επίπεδο.

Πρόκειται, επομένως, για άτομα που:

- έχουν εξοικειωθεί με το αλφαβητικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας, ώστε να μπορούν, έστω και με δυσκολία, να διαβάσουν ένα απλό κείμενο στα ελληνικά αλλά και να συμπληρώσουν τα στοιχεία τους σε μια απλή αίτηση ή δήλωση
- μπορούν να κατανοούν και να χρησιμοποιούν απλές εκφράσεις που σχετίζονται με θέματα της καθημερινής ζωής
- μπορούν να συμμετέχουν σε διάλογο, στο βαθμό που οι συνομιλητές τους μιλούν αργά και καθαρά, για θέματα της καθημερινότητας
- μπορούν να ζητούν και να παίρνουν πληροφορίες για τον εαυτό τους και για οικεία πρόσωπα, να ανταποκρίνονται σε καθημερινές ανάγκες (καθημερινές αγορές, μετακίνηση στην πόλη κοκ)
- μπορούν να κατανοούν βασικές πληροφορίες που μεταδίδονται προφορικά (ανακοινώσεις, οδηγίες)
- μπορούν να κατανοούν τη βασική πληροφορία από σημειώματα ή έντυπα (ανακοινώσεις, φυλλάδια, διαφημίσεις κοκ)
- μπορούν να σχηματίσουν απλές προτάσεις, με συγκεκριμένη δομή, να γράψουν ένα απλό μήνυμα σε φιλικό ύφος

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα αναμένεται να μπορούν, σε γλωσσικό επίπεδο, με τη ολοκλήρωσή του, να διαθέτουν γλωσσικές δεξιότητες επικοινωνίας, τόσο ως προς την κατανόηση όσο και ως προς την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου σε επίπεδο Α2, όπως ορίζονται από το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Γλώσσες και περιγράφονται από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (http://www.greek-language.gr/certification/). Συγκεκριμένα, ο εκπαιδευόμενος / η εκπαιδευόμενη αναμένεται να είναι σε θέση:

- να καταλαβαίνει κείμενα προφορικού λόγου, σε τυπικό ή φιλικό ύφος, περιορισμένης διάρκειας, με απλή δομή και με πληροφορίες που δίνονται με σαφήνεια και λογική σειρά, χωρίς αναδρομές στο παρελθόν και επαναφορά στο παρόν, χωρίς την εμπλοκή πολλών προσώπων και γεγονότων,
- να κατανοεί φράσεις και λεξιλόγιο με την υψηλότερη συχνότητα εμφάνισης που συνδέονται με τομείς άμεσης προσωπικής εμπειρίας (οικογένεια, αγορά, εργασία, διασκέδαση, ασχολίες κτλ.).
- να κατανοεί το συνομιλητή του σε μια τηλεφωνική επικοινωνία
- να έχει την ικανότητα να κατανοεί σε φυσικό περιβάλλον το γενικό νόημα αλλά και τα κύρια σημεία μιας απλής συνομιλίας μεταξύ δύο φυσικών ή μη φυσικών ομιλητών, οι οποίοι χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα ως μέσο επικοινωνίας, πάνω σε θέματα της καθημερινότητας
- να καταλαβαίνει το κύριο νόημα μικρών προφορικών κειμένων, που εκφέρονται με αργή αλλά φυσική ροή λόγου, όπως απλές δημόσιες ανακοινώσεις (σε σταθμούς μέσων συγκοινωνίας, σε καταστήματα κτλ.), δελτία καιρού από την

τηλεόραση, κοινές οδηγίες που δίνονται από κρατικούς υπαλλήλους (στην Αστυνομία, την Τροχαία, στην Εφορία), καθώς και διηγήσεις, περιγραφές γεγονότων, ατόμων, αντικειμένων, χώρων κτλ

- να διαβάζει πολύ μικρά απλά κείμενα, να βρίσκει συγκεκριμένες προβλέψιμες πληροφορίες σε γνώριμα θέματα και να καταλαβαίνει σύντομη και απλή προσωπική αλληλογραφία, τυπική ή φιλική
- να μπορεί να συμπεραίνει το πιθανό νόημα των άγνωστων λέξεων που θα έχει, βασισμένος στην κεντρική ιδέα του κειμένου πάνω σε καθημερινά, συγκεκριμένα, οικεία θέματα
- να γράφει σε τυπικό ή φιλικό ύφος κείμενα περιορισμένου μήκους με απλή δομή, στα οποία πρέπει να είναι σε θέση να παραθέτει με λογική σειρά τις απόψεις και τις ιδέες του για θέματα που γνωρίζει και να δίνει βασικές πληροφορίες
- να συμπληρώνει τις απαιτούμενες πληροφορίες σε έντυπα, να γράφει απλές επιστολές, να κρατάει απλές σημειώσεις, να γράφει απλά μηνύματα, χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά, να έχει προσωπική αλληλογραφία, χρησιμοποιώντας τυπικό ή φιλικό ύφος ανάλογα με την περίσταση (απλές κάρτες/σημειώματα για χαιρετισμό, συγχαρητήρια κτλ.), απλά προσωπικά γράμματα με θέματα κοινού ενδιαφέροντος προς φίλους, οικογενειακά πρόσωπα ή γνωστούς
- να επικοινωνεί προφορικά σε απλές καθημερινές υποθέσεις οι οποίες απαιτούν απλή και άμεση ανταλλαγή πληροφοριών γύρω από οικεία θέματα και δραστηριότητες
- να είναι σε θέση να παρακολουθεί μια συζήτηση για ένα οποιοδήποτε θέμα της καθημερινής ζωής και να εμπλέκεται σε κοινωνικές πρακτικές που απαιτούν τη χρήση προφορικού λόγου
- να δίνει απλές πληροφορίες για τον εαυτό του ή για τρίτους, για το χρόνο, τον τόπο, τον τρόπο, την αιτία, να διηγείται απλές μικρές ιστορίες, να δίνει απλές οδηγίες, να ζητά να εξυπηρετηθεί σε καταστήματα, τράπεζες, δημόσιες υπηρεσίες, εστιατόρια, σταθμούς και σε άλλους δημόσιους χώρους και να μπορεί να χειρίζεται βασικές τεχνικές για να αντιμετωπίζει προβλήματα επικοινωνίας.

Αναλυτικό Πρόγραμμα

Α/Α	ώρες	θεματική ενότητα	υλικό, εκπαιδευτικά μέσα και διαδικασίες
1.	4	α. αλληλογνωριμία β. προσδοκίες γ. διαμόρφωση εκπαιδευτικού συμβολαίου δ. εισαγωγή στο πρόγραμμα	• συζήτηση σε ζευγάρια, ομάδες και στην ολομέλεια • διαμόρφωση και αποτύπωση του εκπαιδευτικού συμβολαίου • διερεύνηση γλωσσικών και εκπαιδευτικών αναγκών • παρουσίαση της δομής του προγράμματος
2.	4	Αλληλογνωριμία και στοιχεία ταυτότητας	• συζήτηση σε ζευγάρια, ομάδες και στην ολομέλεια • πρωτότυπο υλικό του προγράμματος
3.	4	Ταυτότητα: δίνω πληροφορίες για τον εαυτό μου – ζητώ πληροφορίες και διευκρινίσεις – χαιρετώ φιλικά και τυπικά κατά την άφιξη και την αναχώρηση. Παρουσιάσω πρόσωπα, συγγένειες και σχέσεις.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • αυθεντικό υλικό (ταυτότητες, διαβατήρια, άδειες διαμονής) • παιχνίδια ρόλων
4.	4	Κατοικία, διαμονή, χώροι και αντικείμενα, υπηρεσίες που σχετίζονται με την κατοικία (ύδρευση, ηλεκτρισμός, τηλέφωνο…), ενοικίαση κατοικίας	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • αυθεντικό υλικό (έντυπα, μικρές αγγελίες) • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις
5.	4	Πλοήγηση στην πόλη και στη γειτονιά, μέσα μεταφοράς και χώροι ενδιαφέροντος.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • αυθεντικό υλικό (χάρτες, φυλλάδια, πίνακες δρομολογίων) • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις
6.	4	Μετακινήσεις και καθημερινή ζωή	• εκπαιδευτική επίσκεψη σε πραγματικό περιβάλλον (βόλτα στην πόλη, αγορά εισιτηρίων, χρήση μεταφορικών μέσων)
7.	4	Καθημερινές συνήθεις και ρουτίνα (Πώς περνάω τη μέρα μου). Εκφράσεις χρόνου (ημέρες, μήνες, εποχές) και συχνότητας.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • εικόνες και βίντεο
8.	4	Ελεύθερος χρόνος και διασκέδαση – δραστηριότητες (αθλητισμός, μουσική,	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος

		κινηματογράφος)	• παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • εκπαιδευτική επίσκεψη σε δημόσιους χώρους αναψυχής, αθλητισμού ή σε φεστιβάλ.
9.	4	Εκπαίδευση, και διά βίου μάθηση. Το εκπαιδευτικό σύστημα και η εκπαίδευση ενηλίκων. Αντικείμενα, χώροι και ρόλοι (σχολικά είδη, σχολεία και σχολές, αίθουσες, θρανία, εκπαιδευτικοί και μαθητές)	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • εικόνες και βίντεο • εκπαιδευτική επίσκεψη σε χώρους εκπαίδευσης ή κατάρτισης.
10.	4	Εκπαίδευση και κατάρτιση. Εκπαιδευτικές επιλογές και δυνατότητες – ανάπτυξη δεξιοτήτων και πιστοποίηση	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις
11.	4	Οργανισμός και υγεία. Αντιμετωπίζοντας προβλήματα υγείας. Στο γιατρό, στο νοσοκομείο, στο φαρμακείο. Τα μέρη του σώματος, ειδικότητες γιατρών, συμπτώματα και θεραπεία.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • εκπαιδευτική επίσκεψη σε Κέντρο Υγείας ή Νοσοκομείο.
12.	4	Καθημερινές αγορές: στο περίπτερο, στο σούπερ μάρκετ, στη λαϊκή αγορά. Εξοικείωση με τις εγχρήματες συναλλαγές (ρέστα, απόδειξη…)	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • εκπαιδευτική επίσκεψη σε αγορά
13.	4	Αγορές: ρούχα, παπούτσια, συσκευές. Εξοικείωση με τον έλεγχο προδιαγραφών (σχέδιο, νούμερο, χρώμα, ποιότητα, λειτουργία) και τις οδηγίες χρήσης.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις • αυθεντικό υλικό (φυλλάδια προϊόντων)
14.	4	Διατροφή, είδη τροφίμων, προετοιμασία φαγητού. Διατροφή και υγεία. Διατροφικές συνήθειες.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • προσομοιώσεις • αυθεντικό υλικό (φυλλάδια προϊόντων)
15.	4	Εργασία: επαγγέλματα και όροι εργασίας. Είδη επαγγελμάτων και επαγγελματικός προσανατολισμός.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • προσομοιώσεις • αυθεντικό υλικό (μικρές αγγελίες, σύντομα άρθρα)
16.	4	Αναζητώντας εργασία: μικρές αγγελίες, βιογραφικό σημείωμα, συνοδευτική επιστολή, συνέντευξη	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • προσομοιώσεις και παιχνίδια ρόλων • αυθεντικό υλικό (πρότυπα

			βιογραφικών και συνοδευτικών επιστολών στα ελληνικά και στα αγγλικά)
17.	4	Αναζήτηση εργασίας – περιγράφοντας δεξιότητες και ζητώντας πληροφορίες	• παιχνίδια ρόλων • πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • εκπαιδευτική επίσκεψη στον ΟΑΕΔ
18.	4	Ο εργασιακός χώρος: δικαιώματα, υποχρεώσεις, οργανισμοί που σχετίζονται με την εργασία και την ανεργία	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • αυθεντικό υλικό (μικρές αγγελίες, ιστότοποι)
19.	4	Προσόντα, δεξιότητες και επαγγελματική κατάρτιση. Προγράμματα τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • εκπαιδευτική επίσκεψη σε χώρο κατάρτισης.
20.	4	Δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες και οργανισμοί: Τράπεζες, ΚΕΠ, Αστυνομία, Εφορία, Δήμος.	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • εκπαιδευτική επίσκεψη σε δημόσια υπηρεσία • αυθεντικό υλικό (ενημερωτικά έντυπα, αιτήσεις, δηλώσεις)
21.	4	Αναζητώντας υπηρεσίες για την εργασία και το επάγγελμα, άδειες εργασίας, βεβαιώσεις, επιδόματα	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • εκπαιδευτική επίσκεψη • αυθεντικό υλικό (ενημερωτικά έντυπα, αιτήσεις, δηλώσεις)
22.	4	Ταξίδια, οργανώνω και αφηγούμαι ένα ταξίδι, προγραμματίζω, αντιμετωπίζω προβλήματα	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • αυθεντικό υλικό (έντυπα, δρομολόγια, έκδοση εισιτηρίων)
23.	2	Γιορτές και ευχές	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • παιχνίδια ρόλων • χάρτες και χρονολόγια
	2	Εισαγωγή στην ιστορία της Ελλάδας	
24.	2	Θεσμοί και πολίτευμα	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • αυθεντικό υλικό (εφημερίδες, δελτία ειδήσεων) • χάρτες και χρονολόγια
	2	Πολιτική και πολιτική ιστορία	
25.	2	Εισαγωγή στην ευρωπαϊκή ιστορία	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • χάρτες και χρονολόγια • εκπαιδευτική επίσκεψη (Ακρόπολη και αρχαία αγορά)
	2	Ελληνική ιστορία (2)	
26.	2	Ευρωπαϊκή ιστορία (2)	• πρωτότυπο υλικό του

	2	Ελληνική ιστορία (3)	προγράμματος • χάρτες και χρονολόγια
27.	2	Ευρωπαϊκή ιστορία (3)	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • χάρτες και χρονολόγια • εκπαιδευτική επίσκεψη
	2	Ελληνική ιστορία (4)	
28.	4	Ελληνική ιστορία και πολιτισμός (5)	• πρωτότυπο υλικό του προγράμματος • χάρτες και χρονολόγια
29.	4	Ελληνική, ευρωπαϊκή, παγκόσμια ιστορία Σύνδεση με τις χώρες καταγωγής	• ομαδικά project και παρουσιάσεις
30.	4	Επανάληψη και αξιολόγηση	• φύλλα εργασίας • φύλλα αξιολόγησης

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (Α1-Α2)

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α1	Α2
αρσενικά σε -ας, -ης, -ος θηλυκά σε -α, -η ουδέτερα σε -ο,-ι	θηλυκά σε -ος ουδέτερα σε -μα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Α1	Α2
-ος, -η/-α, -ο ος, -ια, -ο πολύς, πολλή, πολύ κτητικά επίθετα συγκριτικός περιφραστικά	τακτικά αριθμητικά

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Α1	Α2
προσωπικές α΄, β΄, γ΄ προσώπου: ονομαστική, αιτιατική (δυνατοί και αδύνατοι τύποι) άμεσο αντικείμενο κτητικές ερωτηματικές: τι, ποιος, πόσος, ποιανού	προσωπικές: γενική: έμμεσο αντικείμενο ερωτηματικές: τίνος αόριστες: μερικοί, κάθε, κάτι αναφορικές: που

αόριστες: ένας, κανείς, τίποτε, άλλος δεικτικές: αυτός, εκείνος	

ΡΗΜΑΤΑ

A1	A2
ενεργητική φωνή α και β συζυγία (ρήματα σε -ω, -άω/-ώ και –ώ(-είς)	ενεργητική φωνή Ενεστώτας Αόριστος Απλός Μέλλοντας Απλή Υποτακτική Απλή Προστακτική παθητική φωνή ενεστώτας -ομαι